

ANNA MAŃKO

CZY UCZYĆ I JAK UCZYĆ JĘZYKA ROSYJSKIEGO W UCZELNI KATOLICKIEJ?

I

Zreformowany tzw. Program intensywnego nauczania języków obcych, zatwierdzony przez Senat KUL 23 października 1979 r. i wprowadzany sukcesywnie na wszystkich wydziałach od roku akademickiego 1979/80 zniósł obowiązek nauki języka rosyjskiego oraz przewidział możliwość jej kontynuowania przez tych studentów pierwszego roku, którzy w szkole średniej nie uczyli się żadnego innego języka obcego. Z takiej możliwości mogą korzystać wyłącznie studenci Wydziału Humanistycznego sekcji historii, historii sztuki i polonistyki. Na pozostałych wydziałach studenci pierwszego roku obowiązani są kontynuować jeden język zachodnioeuropejski, którego uczyli się w szkole średniej, zaś studenci drugiego i trzeciego roku powinni wybrać drugi język zachodnioeuropejski preferowany na danym wydziale. Od czasu wprowadzenia reformy nauczania języków obcych w KUL na początkowej liście studentów pierwszego roku, którzy mogą i chcą uczyć się języka rosyjskiego, znajduje się zaledwie kilkanaście nazwisk, chociaż na egzaminach wstępnych kandydaci masowo wybierali język rosyjski, a kilka miesięcy wcześniej 82,6% maturzystów widziało celowość uczenia się języka rosyjskiego "nawet wówczas, gdyby to nie był przedmiot obowiązkowy"¹. Sytuację taką wyjaśnić może m.in. wygaśnięcie u studentów pierwszego roku najczęstszego bodźca do działania w kierunku opanowania tego języka, tj. pomyślnie zdana matura i egzamin wstępny², oraz przekonanie 91% ankietowanych studentów pierwszego roku, że "znają język rosyjski w stopniu przynajmniej

---

¹ Dane liczbowe i sformułowanie: W. F i g a r s k i. *Wyznaczniki powodzenia w szkolnej nauce języka rosyjskiego*. Warszawa 1984 s. 82. W badaniach lektora przeprowadzonych we wrześniu 1985 wśród studentów I r. SN procent ten wynosił 6, 06.

² W ostatnich trzech latach ocenę niedostateczną z języka rosyjskiego na egzaminach wstępnych na KUL otrzymało 25% zdających.

dostatecznym"³, przeświadczenie tylko 45, 45% z nich o "przydatności języka rosyjskiego w kontaktach z cudzoziemcami"⁴.

Niewielka liczba chętnych do nauki języka rosyjskiego i mogących tę naukę kontynuować oraz przytoczone wyniki ankiet nie napawają optymizmem. Mimo to, jak pokazuje praktyka ostatnich lat, w połowie października rozpoczynają zajęcia 2-3 grupy lektoratowe (20-30 osób I r.) i 3-4 grupy tzw. tekstowe (30-40 osób II r.). Grupy pierwszego roku zasilają zwykle wolni słuchacze i eksterniści. Grupy drugiego roku są natomiast rezultatem porozumienia lektora języka rosyjskiego z zainteresowanymi tym językiem pracownikami naukowymi, którzy własne pozytywne nastawienie do języka chcą przekazać studentom, ukazując im praktyczną jego przydatność w studiach i w dalszej przyszłości. Z tego "porozumienia w działaniu dla wspólnego celu lub wspólnego dobra"⁵, ze zrozumienia roli nauczania języka rosyjskiego w realizacji celów ogólnouniwersyteckich i konkretnych potrzeb naukowych studentów danej sekcji zrodził się w naszej uczelni program, a także cele i treści nauczania języka rosyjskiego dla drugiego roku historii. W regulaminie studiów pojawił się zapis o możliwości wyboru języka rosyjskiego (obok języka niemieckiego) przez studentów specjalizacji XIX/XX w. Wynikiem wspomnianego porozumienia i uświadomionej praktycznej potrzeby stały się również zajęcia z języka rosyjskiego na sekcji archiwalnej i na teologii ekumenicznej⁶. Program nauczania języka rosyjskiego na wymienionych sekcjach uzależniony został od roli, jaką wyznaczono temu językowi w procesie opanowania przez studentów wybranej specjalizacji. W tym wypadku cele nauczania podporządkowano konkretnym potrzebom studiujących, zaś treści wskazane przez pracowników naukowych prowadzących zajęcia kierunkowe powiązano ściśle z treściami zajęć językowych, te zaś z przyszłą praktyką studencką, z pracą roczną, pracą magisterską lub licencjacką.

W ten sposób potwierdzono, że to, co stanowi jeden z najważniejszych aspektów działalności badawczej naszego środowiska naukowego, tj. badanie przeszłości byłego zaboru rosyjskiego, a zwłaszcza Lubelszczyzny jako części tego zaboru, jest nie do pomyślenia bez studiowania źródeł w języku rosyjskim, zachowanych w rękopisach czy wydanych drukiem przed reformą alfabetu i pisma. Niemożliwe jest również poznanie liturgii prawosławnej bez znajomości języka rosyjskiego z elementami starocerkiewnego. Tak można określić doraźne cele nauczania języka rosyjskiego w naszej uczelni, obliczone na okres trwania studiów.

---

³ Dane własne.

⁴ Tamże.

⁵ Sformułowanie prof. W. Findeisena (*Uniwersytet*. "Tygodnik Powszechny 38:1984 nr 24 s. 1).

⁶ Zajęcia z języka rosyjskiego na sekcji archiwalnej i ekumenicznej nie są objęte regulaminem studiów.

Pomyślano również o przyszłości, kiedy obecni studenci pierwszego i drugiego roku otrzymają dyplomy i opuszczą mury uniwersytetu, kiedy – być może – zajmą miejsca na katedrach, pojadą na kongresy, sympozja, sesje naukowe. To oni w przyszłości będą kontynuować rozpoczęte dzieło zjednoczenia chrześcijan. A nie da się na nowo zbudować wspólnoty chrześcijańskiej z pominięciem tysiąc-letniego Kościoła Prawosławnego i milionów jego wiernych mówiących po rosyjsku. Studenci historii, archiwistyki, teologii ekumenicznej muszą więc mieć świadomość obu celów nauczania języka rosyjskiego – doraźnego i dalekosiężnego – i na tej świadomości budować w sobie motywację wyższego stopnia w kierunku rzetelnej pracy nad językiem.

Wyznaczenie celów, uświadomienie studentom przydatności języka rosyjskiego w zdobywaniu wiedzy uniwersyteckiej, danie im możliwości praktycznego zastosowania wiedzy językowej nabytej przez długie lata nauki szkolnej, a tym samym nadanie sensu ich wieloletniemu wysiłkowi, to – zdaniem lektora – pierwszorzędne czynniki w powstaniu takiej motywacji. Tak oto członkowi wspólnoty akademickiej dostarczono nowych bodźców, które zajmą miejsce wygasłych i – miejmy nadzieję – pomogą mu na nowo odkryć język rosyjski, odrodzić w sobie chęć uczenia się go. Nowym bodźcem do dalszej nauki tego języka mogą być, zdaniem lektora, również odpowiednio dobrane materiały, będące zarówno źródłem zdobywania sprawności językowych, jak i źródłem informacji pozajęzykowych; materiały nie tylko pobudzające do aktywności intelektualnej, ale też dające przeżycia estetyczne oraz emocjonalne. Stworzono wreszcie właściwą uczelni katolickiej atmosferę życzliwości, a także wzajemnego zaufania między studentem i lektorem. Postawiono zatem na działające u początkującego studenta bodźce dodatnie. Pamiętano o wielkim przywileju młodości, jakim jest zdolność młodego człowieka do regeneracji i większy zapas energii pozwalające mu dość szybko zmienić stosunek do otaczającego świata. Lektora zaś uczelnia obdarzyła wielkim zaufaniem, nie narzucając mu programu i wytycznych, pozostawiając ogromny margines swobody myślenia i działania, dając możliwość rozwijania inicjatywy.

Dobrze, że lektorowi języka rosyjskiego pomagają inni członkowie wspólnoty akademickiej, bo od jedności działania w dużej mierze zależy powodzenie w nauczaniu tego języka. Mamy nadzieję, iż efektem wspólnej pracy będzie zneutralizowanie niewątpliwie negatywnej początkowo postawy studentów wobec języka rosyjskiego, a także nasza świadomość choć częściowego naprawienia zła, które się stało gdzieś między klasami piątą szkoły podstawowej a maturalną. Zło to zanika na naszych oczach. Nie sposób nie zauważyć u naszych studentów nieśmiałyłch jeszcze, ale nie skrywanych zewnętrznych przejawów wewnętrznej przemiany: czy to będzie radość z pokonanej trudności odcyfrowania nieczytelnego słowa rękopisu, zasłuchanie w śpiew cerkiewny, recytacja modlitwy prawosławnej,

czy też udział w nabożeństwach i spotkaniach ekumenicznych. Samorzutnie zorganizowana przez byłych uczestników lektoratu języka rosyjskiego grupa tłumaczeniowa, zgłaszanie się na konsultacje magistrantów sekcji ekumenicznej utwierdzają nas w słuszności postępowania wychowawczo-dydaktycznego. W tych młodych ludziach pozwalają widzieć przyszłych szczerych sympatyków języka rosyjskiego i chrześcijańskich od tysiąca lat narodów wschodnio-słowiańskich, w tym zwłaszcza Rosjan oraz – być może – przyszłych zwolenników oraz głosicieli wielkiej idei ekumenizmu.

"Nie ma prawdziwego ekumenizmu bez wewnętrznej przemiany, – czytamy w Dekrecie o ekumenizmie (7) – Bo z nowości ducha przecież, z zaparcia się samego siebie i z [...] miłości rodzą się i dojrzewają pragnienia jedności".

II

Wypowiedź niniejsza nie ma charakteru opracowania metodycznego. Jest zaledwie próbą lektora-praktyka podzielenia się uwagami na temat własnych rozwiązań pewnych szczegółowych problemów dydaktycznych, których lektor uczelni katolickiej albo nie znajduje w ogromnym dorobku metodyki nauczania języka rosyjskiego jako obcego, albo uważa je dla siebie za mało przydatne. Prezentowane rezultaty poszukiwań dróg postępowania dydaktycznego powstały w izolacji od innych tego typu uczelni, na podstawie własnej wiedzy, doświadczenia i intuicji.

Lektor wychodzi z założenia, że powodzenie w pracy nad językiem rosyjskim na poziomie pomaturalnym zależy w dużej mierze od pozytywnej postawy wobec języka, motywacji uczących się, ich samodzielnej pracy, od materiału glottodydaktycznego, osobowości i świadomości pedagogicznej prowadzącego zajęcia. Stosowane metody i sposoby nauczania zajmują dalsze miejsce w jego rejestrze czynników decydujących o efektach końcowych. Przyjmując taką hierarchię wyznaczników powodzenia, lektor zakłada również, że specyfika nauczania języka rosyjskiego w warunkach uczelni katolickiej polega przede wszystkim na doborze materiałów do celów nauczania i dlatego główną uwagę skupia na zgromadzonych przez siebie i wykorzystywanych na zajęciach materiałach.

Na materiały te składają się teksty rosyjskiej literatury pięknej, teksty specjalistyczne, zbiór ćwiczeń z rosyjskiej etykiety językowej; przysłowia, porzekadła, aforyzmy i pomoce audiowizualne. Staramy się, aby zestaw tekstów i ćwiczeń, z konieczności zastępujący podręcznik, nie był przypadkowy. Powinien on stanowić przemyślany system stopniowanych pod względem treści językowych i leksyki materiałów, stanowiących koncentryczną całość. Uwzględnia ona charakter uczelni oraz wynikające z niego cele nauczania. Dobór i sposób wykorzystania tych materiałów uzależniamy w dużym stopniu od poziomu i profilu grupy językowej.

w związku z czym w naszej uczelni zajęcia z języka rosyjskiego prowadzone są na dwóch poziomach: lektoratowym (dla I r.) o charakterze korektywno-komunikatywnym oraz tzw. tekstowym (dla II r.) o nastawieniu wybitnie receptywnym.

Zajęcia lektoratowe mają podwójne zadanie: podniesienia poziomu języka poprzez doskonalenie wszystkich sprawności językowych i wstępnego przygotowania do czytania tekstów specjalistycznych. Prowadzone są one ze studentami kierunków humanistycznych, absolwentami różnych typów szkół średnich z całej Polski. Ludzie ci reprezentują zróżnicowany poziom językowych umiejętności i niewielką jeszcze znajomość przedmiotów kierunkowych.

Aby zachować organiczną więź między szkołą średnią i wyższą, lektor uważa za słusze wykorzystanie jako materiału językowo-treściowego rosyjskiej literatury pięknej, dobranej pod kątem ogólnoludzkich wartości moralnych, ducha chrześcijaństwa, piękna i bogactwa języka, a pozostającej zazwyczaj poza programem lektury szkolnej. Mogą to być np. utwory Błoka, Jesienina, Pasternaka, Achmatowej, Kuprina, Bunina, Bułhakowa. Jest zrozumiałe, że podobnie jak w szkole średniej głównym celem zajęć będzie język utworów wymienionych autorów, a nie utwór jako taki czy sam autor. Nie zapominamy również, że szkoła średnia ukierunkowała ucznia na czynne posługiwanie się językiem rosyjskim przede wszystkim w mowie. Na lektoracie zatem student pierwszego roku będzie doskonalić mniej doceniane w szkole, a przydatne mu w przyszłości praktyczne sprawności językowe, takie jak biegłe czytanie i poprawne pisanie. Pomogą mu w tym teksty poetyckie – słuchane, czytane, wyuczone na pamięć, niekiedy samorzutnie tłumaczone przez studentów, oraz fragmenty prozy – służące jako materiał do wypowiedzi pisemnych w formach znanych uczącym się ze szkoły średniej – listu, planu, streszczenia, opisu, wypracowania.

Zdaniem prowadzącego, na zajęciach lektoratowych dobrze jest od czasu do czasu dać studentowi możliwość spokojnego wysłuchania, przeżycia, zachwycenia się mową rosyjską, rosyjską muzyką. Jak wykazuje praktyka, żadna praca domowa ani lektura uzupełniająca nie daje lepszych wyników niż odtworzone z taśmy magnetofonowej, dobre technicznie nagranie artystyczne. Za przykład może posłużyć *List do matki* Jesienina śpiewany przez N. Śliczenkę, *List pożegnalny Żółtkowa do księżnej Wiery Nikołajewny*, będący fragmentem audycji słowno-muzycznej radia moskiewskiego na podstawie opowieści Kuprina *Bransoletka z granatów*, czy też modlitwa *Ojcze nasz* w wykonaniu solisty i Zespołu Muzyki Cerkiewnej przy Warszawskiej Operze Kameralnej. Jeżeli nawet z magnetofonu płyną dźwięki dzwonów rostowskich poprzedzone komentarzem słownym w nagraniu wytwórni "Mełodia" lub rosyjskie ballady ludowe w wykonaniu Ż. Biczewskiej, to na ich wysłuchanie również warto poświęcić czas i będzie to czas dobrze wykorzystany. Takie potraktowanie pewnych tematów i materiałów często

wywołuje u studentów spontaniczną chęć wyuczenia się wysłuchanego fragmentu prozy, wiersza, modlitwy, zaśpiewania piosenki.

W tej naturalnej sytuacji pamięć łatwiej przyswaja leksykę, np. szybko i na trwałe pozostają w pamięci uczących się słowa i przysłowia: **звон, звонарь, трезвон; колокол, колокольчик, колокольня; слышал звон, да не знает, где он; звонить во все колокола; по ком звонит колокол.**

Na zrozumiałym i przeżytym emocjonalnie tekście łatwiej zauważa się i przyswaja wybrane zjawiska gramatyczne. Jasna staje się, np. rola krótkiej formy przymiotnika w zdaniu, kiedy ma się świeżo w pamięci wspomniany *List do matki* Jesienina: **Ты жива ещё, моя старушка? / Жив и я, привет тебе, привет.** W kontekście tegoż listu czy *Modlitwy Pańskiej* tryb rozkazujący staje się łatwiej przyswajalny: **Так забудь же про твою тревогу, / не грусти так шибко обо мне.**

Pamiętając zasadę, że tekst pisany sprzyja kształtowaniu sprawności czytania i pisania, a tekst mówiony – sprawności rozumienia i mówienia, lektor stara się doskonalić i tę ostatnią sprawność, choć wiele czasu poświęciła na to szkoła średnia. Praktyka potwierdza, iż proponowana przez lektora tematyka wypowiedzi ustnych budzi zainteresowanie studentów i zachęca do mówienia, jeżeli dotyczy bezpośrednio uczelni, życia studenckiego, aktualnych wydarzeń, świąt religijnych, rocznic.

Warto też nieco czasu poświęcić na doskonalenie zaniedbanej, zdaniem lektora, umiejętności stawiania pytań, a także na utrwalanie modeli zachowań (replik zawartych w minialogach sytuacyjnych), przy jednoczesnym korygowaniu wymowy i intonacji rosyjskiej studentów. W ćwiczeniu tego rodzaju komunikacji językowej bardzo pomocne okazują się materiały zawarte w dwóch pracach: N. G. Kryłowej *Tak mówią Rosjanie* i A. A. Akuszynej "**Русский речевой этикет**". Stosowanie w każdej nadarzającej się ku temu sytuacji językowej proponowanych w nich ćwiczeń jest dobrą okazją do realizowania na lektoracie celów realizacyjnych.

W uzasadnionych sytuacjach wydaje się celowe wprowadzanie na zajęciach lektoratowych rosyjskich przysłów ludowych, porzekadeł, aforyzmów. Ożywiają one zajęcia i wzbogacają słownictwo. Studenci chętnie i szybko przyswajają je sobie na trwałe. Np. na zajęciach ze studentami historii można wprowadzić przysłowia będące odbiciem historii Rosji: **Вот тебе, бабушка, и Юрьев день; Тяжела ты, шапка Мономаха**, lub odzwierciedlające byt i obyczaje rosyjskie: **Не всё коту масленица, бывает и великий пост.**

W słownictwie studenta uczelni katolickiej nie powinno zabraknąć również zwrotów i wyrażeń ze słowami: **бог, господь, Христос**, w które język rosyjski jest bardzo bogaty, np.: **упаси господи!, господь его знает, ради бога / Христа ради, слава богу, останьтесь с богом, да благословит вас бог; кто**

богу не грешен, царю не виноват?, кто рано встаёт, тому бог даёт; жить, как у Христа за пазухой.

Po kursie korekcyjno-komunikatywnym, zwykle już w drugim semestrze, rozpoczyna się praca z rosyjskim źródłem językowym. Źródłem tym mogą być np. **Очерки российской истории (Спутник N°N° 4–12/1984)**. Nie treści są jednak w tym przypadku najważniejsze. Praca tego rodzaju ma na celu zapoznanie studentów ze sposobami adaptacji tekstów i ich konspektowania. Sprawdzeniu i ocenie podlega umiejętność sporządzania planu lub zwięzłej notatki i referowanie tekstu na ich podstawie. Na tym etapie nauczania lektor zwraca główną uwagę na to, w jakim stopniu student przejawiał umiejętność myślenia i zgłębił strukturę tekstu. Dlatego łagodniej traktuje błędy syntaktyczne, ostro zaś ocenia poważniejsze błędy morfologiczne.

Zajęcia umownie nazwane tekstowymi prowadzone są ze studentami drugiego roku historii ze specjalizacjami archiwalną i XIX/XX w. oraz ze studentami teologii ekumenicznej. Większe możliwości intelektualne i psychiczne, nabyta wiedza i doświadczenie studentów pozwalają na przeorientowanie zajęć. Z przedmiotu i celu poznania język rosyjski staje się narzędziem, za pomocą którego student przyswaja sobie określoną wiedzę, przygotowuje się do samodzielnej pracy z rosyjskim tekstem specjalistycznym. Znajomość języka zaczyna przynosić mu autentyczną korzyść i świadomość celowości wieloletniej nauki.

Zgodnie z sugestiami prowadzących zajęcia kierunkowe tematyka zajęć z języka rosyjskiego na obu specjalizacjach historycznych dotyczy historii Polski okresu popowstaniowego. Dla specjalizacji XIX/XX w. dobrano teksty drukowane i wydane w końcu XIX w., a dla specjalizacji archiwalnej – rękopisy. Pierwszej zaproponowano fragmenty prac: N. Berga "**Записки о польских заговорах и восстаниях 1831 и 62**" В. Р. "**Очерки Привислянья**", drugiej – dokumenty (różne formy korespondencji prowadzonej przez urzędy Guberni Lubelskiej, protokoły rozpraw sądowych o serwituty, obwieszczenia, metryki itp.).

Wszystkie teksty historyczne wymagają od studentów pokonania wielu trudności językowych, m.in. uwzględniania właściwości starej pisowni (Ѣ = e, ѣ w wygłosie, и = i), starych form ortograficznych i gramatycznych (–*аго, –*яго; –*ья, –*ия), pisowni przedrostków (раз–, воз–). W grupie archiwalnej dochodzi zasadnicza trudność w postaci odczytywania różnych charakterów pisma oraz skrótów. Warunkiem osiągnięcia celu (nowa informacja) jest pokonanie tych trudności i opanowanie techniki czytania ze zrozumieniem, a także sprawne posługiwanie się słownikami. Nie jest natomiast wymagane tłumaczenie całych tekstów. Pomoc lektora polega na podaniu komentarza językowego, historycznego, geograficznego, na kontroli rozumienia tekstu, pomocy w ułożeniu słowniczka archaizmów, historyzmów, kancelaryzmów i nazewnictwa administracyjno-terytorialnego.

W osiągnięciu pozytywnych wyników w pracy z rękopisem istotne znaczenie ma zdolność percypowania (zwłaszcza percepcji wzrokowej) oraz pewne predyspozycje i cechy psychiczne studenta (m.in. umiejętność dłuższego skupienia uwagi, dokładność, opanowanie). Dlatego ważne jest ich uwzględnianie i dostosowanie do nich tempa pracy.

Ponieważ praca z rękopisem nie daje możliwości ćwiczenia różnych sprawności językowych i grozi jej monotonią, można z powodzeniem wprowadzać pewne elementy, które ją ożywią. Mogą to być ćwiczenia w odczytywaniu napisów na starych mapach, na ikonach, na nagrobkach prawosławnych, czy też, np. próba odtworzenia metryki własnych przodków i wykaligrafowania jej.

Po 50-60 godzinach wspólnej pracy z tekstem studentom specjalizacji XIX/XX w. można zalecić korzystanie z różnych źródeł informacji i odpowiednie formy pracy pisemnej, np. porównanie dwóch źródeł informacji na ten sam temat (źródła rosyjskiego i polskiego, źródła dawnego i współczesnego itp.).

Zajęcia tekstowe z drugim rokiem historii nie powinny jednak przekształcić się w nauczanie historii Polski, tyle tylko, że w języku rosyjskim. Dlatego lektor poleca studentom czytanie literatury pięknej dotyczącej interesującego ich okresu, np. wierszy Puszkina i Tiutczewa, noweli L. N. Tołstoja "За что?" Studenci uznali tę lekturę uzupełniającą za celową i pouczającą.

Studenci Instytutu Ekumenicznego naszego uniwersytetu, jak żaden inni, są w pełni świadomi celowości i przydatności umiejętności pracy z tekstem rosyjskim. Na zajęciach kierunkowych słyszą i analizują teksty liturgii prawosławnej, od prowadzących otrzymują polecenie czytania oraz wykorzystywania literatury naukowej w języku rosyjskim w swoich pracach rocznych, magisterskich, licencjackich. Poziom znajomości języka rosyjskiego studentów teologii ekumenicznej jest jednak bardzo zróżnicowany, zakres wiedzy przedmiotowej również niejednorodny. Teksty podstawowe wybrane do ćwiczeń są trudne, różne pod względem treści, leksyki, stylu. Wystarczy porównać fragment pracy W. Sołowjowa "Духовные основы жизни" – "Образ Христа, как проверка совести" z fragmentem *II Listu Filozoficznego* Piotra Czaadajewa o zjednoczeniu chrześcijan i znaczeniu papieżstwa. Aby dotrzeć do potrzebnej informacji, student teologii musi pokonać znacznie więcej trudności niż student humanistyki: nauczyć się biegle czytać stary druk i teksty liturgii prawosławnej, opanować leksykę cerkiewno-prawosławną wraz z formami staro-cerkiewno-słowiańskimi, poznać osobliwości stylu niektórych autorów. Dlatego też w tej sytuacji optymalne wyniki można osiągać poprzez indywidualną pracę ze studium teologii ekumenicznej, tym bardziej, że grupa jest nieliczna.

Formy pracy z tekstem teologicznym czy filozoficznym są w zasadzie podobne do stosowanych na wydziale humanistycznym, choć jeszcze bardziej uzależnione od specyfiki tekstu. Materiał gramatyczny i tutaj wiąże się z tekstem. Istnieje

jednak potrzeba szerszego komentowania zjawisk gramatycznych, szczególnie składniowych oraz krótkiego repetytorium z morfologii.

Praca nad słownictwem wymaga częstszego niż na kierunkach humanistycznych posługiwania się różnymi słownikami, np. **Краткий словарь библейско-литургических терминов; Словарь наиболее употребительных славянских слов и выражений, выступающих в молитвах**, "Mały Słownik Wyrazów Starocerkiewnośłowiańskich i Terminologii Cerkiewno-Teologicznej" ks. dra A. Znoski, **Атеистический словарь** pod red. M. P. Nowikowa. Mamy nadzieję, że podjęty zostanie trud opracowania jednego dużego słownika terminów cerkiewno-teologicznych.

Pamiętając, że miarą znajomości języka jest nie tylko ilość informacji, jaką uczący się może opanować, ale i przekazać w danym języku, lektor proponuje studentom teologii łatwe tematy do wypowiedzi ustnej lub pisemnej, np. Jak troszczyć się o własną doskonałość?, Jak postępować w sytuacjach wątpliwych moralnie? Jak katolicy obchodzą Wielkanoc? Studenci bardziej zaawansowani językowo mogą podjąć próbę polemiki z tezami tekstów wydanych przez Instytut Ateizmu Naukowego, np. **"Противоречия «священного писания» и методика их раскрытия"**, **"Студенческая шкода атеизма"**, **"Индивидуальная атеистическая работа в школе"**⁷.

Teksty profesjonalne, w których często ilość informacji pozajęzykowych dominuje nad ich aspektem językowym, nie mogą być jedynym materiałem służącym do doskonalenia języka. Toteż lektor, z wykształcenia humanista, i na wydziale teologicznym proponuje teksty literatury pięknej. Interesującą formą pracy może być, zdaniem lektora, np. porównanie modlitwy Efrema Syryjczyka z wierszem Puszkina **"Отцы пустыnnики"** – jej poetycką parafrazą. Znakomicie rozszerza i utrwala słownictwo cerkiewne wiersz B. Pasternaka **"На Страстной"** czy też fragment *Zmartwychwstania* (cz. I rozdz. XV) L. N. Tołstoja, będący literackim obrazem jutrzni. Jeżeli jeszcze przeczytamy odpowiedni fragment powieści M. Bułhakowa *Mistrz i Małgorzata* (np. Rozmowa Chrystusa z Piłatem lub Kaźń), to nie tylko utrwalimy leksykę, ale również damy studentom właściwe wyobrażenie o powadze i wielkości, z jaką traktuje się w Kościele Prawosławnym święto Zmartwychwstania Pańskiego.

Na zajęciach z języka rosyjskiego studenci teologii ekumenicznej uczą się krótkich modlitw, pozdrowień chrześcijańskich, wypowiadają się na temat uroczystości kościelnych, kolejnych pielgrzymek Ojca św., spotkań ekumenicznych.

---

⁷ Tytuły rozdziałów zaczerpnięte są z pracy zbiorowej **Индивидуальная работа с верующими**. Издательство "Мысль". Москва 1967.

Dla urozmaicenia zajęć, podobnie jak na kierunkach humanistycznych, wykorzystuje się materiały pozatekstowe, szczególnie nagrania magnetofonowe modlitw i śpiewów prawosławnych, np. **Великую ектению, тропарь Пасхи, кондак Рождества Христова.**

SOLL DIE RUSSISCHE SPRACHE AN EINER KATHOLISCHEN UNIVERSITÄT
UNTERRICHTET WERDEN? WIE SOLL ES GEMACHT WERDEN?

Z u s a m m e n f a s s u n g

In seinem Artikel versucht der Lektor für die russische Sprache zwei oben im Titel genannte Fragen zu beantworten.

Die Antwort auf die erste Frage lautet: ja, sie soll an diesen Fakultäten gelehrt werden, wo diese Sprache als Mittel zur Realisierung der didaktischen Ziele der Universität dienen kann, dh. an der humanistischen und der theologischen Fakultät.

Die wissenschaftliche Forschung der Vergangenheit, was zB. einer der wichtigsten Aspekte der Forschungstätigkeit von der KUL ist, erfolgt durch das Lesen und Studieren der russischsprachlichen Dokumente. Ohne diese Sprache (das betrifft auch Elemente der altkirchenslavischen Sprache) ist die russisch-orthodoxe Liturgie nicht kennenzulernen, und damit beschäftigt sich zB. das Institut der Ökumenischen Theologie.

Daß das Erlernen der russischen Sprache zweckmäßig ist, ergibt sich auch daraus, daß die Katholische Kirche Schritt für Schritt ein große Christliche Gemeinschaft zu bauen versucht, in der die russisch--orthodoxe Kirche und Millionen ihrer die russische Sprache sprechenden Gläubigen einen wesentlichen Platz einnehmen.

Von großer Bedeutung ist dabei auch die Tatsache, daß die Studenten ihre in der Schule erworbenen Sprachkenntnisse ausnutzen und erweitern können.

Die zweite Frage beantwortend führt der Lektor-Praktiker seine eigenen Lösungen einiger didaktischer Probleme vor. Die Unterrichtsmethoden und – weisen, die von ihm angewandt werden, unterscheiden sich nicht besonders von allgemein bekannten und angewandten Methoden an anderen Hochschultypen. Die Eigenart des Russischunterrichts an einer katholischen Universität beruht seiner Meinung nach darauf, daß man sich mit einem bestimmten dem Lehrziel unterstellten Unterrichtsstoff beschäftigen muß. Dieser Unterrichtsstoff, sowohl die schöngestige Literatur als auch Fachtexte, soll auf den Charakter der Universität und die sich daraus ergebenden Lehrziele Rücksicht nehmen, und deshalb wird dem Geist der allgemeinmenschlichen Moralwerte, der christlichen Ideen, der Schönheit und des Reichtums der Sprache entsprechend gestaltet.

Die verbesserten und erweiterten an einer katholischen Universität Sprachkenntnisse und das erworbene lexikalische Material sollen den Studenten helfen, das nötige Quellenmaterial zu studieren und den Sprachgeist zu verstehen.